

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI

FILOLOGIK TADQIQOTLARNING YANGI BOSQICI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA ISTIQBOLLAR

III XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN MATERIALLARI

2025-yil, 21-OKTABR

BUXORO – 2025

ANJUMAN DASTURIY QO'MITASI

1.	B.B. Ma'murov	- Buxoro davlat pedagogika instituti rektori, rais;
2.	Z.M. Muqimov	- Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, rais muovini;
3.	G.R. Akramova	- Ilmiy – tadqiqotlar, innovatsiyalar va ilmiy pedagogik kadrlar tayyorlash bo'limi boshlig'i, a'zo;
4.	X.A. Xaitov	- Tillar fakulteti dekani, a'zo;
6.	U.S.Amonov	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası mudiri, a'zo;
7.	D.B.Axmedova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori, a'zo;
8.	G.B.Rustamova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
9.	G.R.Mirxanova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
10.	R.A.Saidova	O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori, a'zo;
11.	Y.U.Nurova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
12.	Sh.Sh.Nizomova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
13.	N.H.Hojiyeva	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
14.	M.U.Usmonova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi, a'zo;
15.	N.A.Bafoyeva	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo;
16.	N.O. Avazova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo;
17.	S.T. Latipova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo

ILMIY ANJUMANNING TASHKILY QO'MITASI

1.	M.M. Bafayev	- O'quv ishlari bo'yicha prorektor, rais;
2.	M.L. Umedjanova	- Yoshlar masalalari va ma'naviy-ma'rifiy ishlar bo'yicha birinchi prorektor, rais muovini;
3.	U.S. Amonov	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası mudiri, a'zo;
4.	F.R.Rustamov	Tillar fakulteti Yoshlar bilan ishlash bo'yicha dekan o'rinbosari
5.	L.F. Sharipova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori, a'zo;
6.	M.Y. Ro'ziyeva	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası professori, a'zo;
7.	Sh.M. Istamova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
8.	M.B. Sharipova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
9.	G.B. Rustamova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
10.	R.R. Xalilova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası dotsenti, a'zo;
11.	M.U. Usmonova	O'zbek tili va adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi, a'zo;
12.	F.K. Nurova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası katta o'qituvchisi, a'zo;
13.	N.N. Mirjonov	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo;
14.	M.Y. Latifova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo;
15.	M.A. Tilavova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo;
16.	M.V. Jabborova	- O'zbek tili va adabiyoti kafedrası o'qituvchisi, a'zo.

To'plam O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligining 2024-yil 27-dekabrda "2025-yilda o'tkazilishi rejalashtirilgan xalqaro va respublika miqyosidagi ilmiy va ilmiy-texnik tadbirlar ro'yxatini tasdiqlash to'g'risida"gi 496-sonli buyrug'i rejasida belgilangan tadbirlarning bajarilishini ta'minlash maqsadida Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi Buxoro davlat pedagogika institutida o'tkazilgan "Filologik tadqiqotlarning yangi bosqichi: zamonaviy tendensiyalar va istiqbollar" mavzusidagi III xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari asosida tuzildi.

Mas'ul muharrir:

G.B. Rustamova - filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Taqrizchilar:

D.S. O'rayeva - filologiya fanlari doktori, professor

F.S. Safarova - filologiya fanlari doktori (DSc), dotsent

VIRTUAL KOMMUNIKATIV MAYDONDA O'ZBEK TILINING TARAQQIYOTI

Saidova O'g'ilxon Bekmurodovna,
BuxDPI mustaqil izlanuvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola internet va ijtimoiy tarmoqlarning o'zbek tili va muloqot madaniyatiga ta'sirini o'rganadi. Unda "internet aloqa tili"ning paydo bo'lishi va uning xususiyatlari, jumladan, qisqartmalar, emojilar, soddalashtirilgan gap tuzilmalari va boshqa tillarning ta'siri tahlil qilinadi. Tadqiqot ushbu o'zgarishlarning lingvistik oqibatlarini, tilning soddalashuvi xavfini va til boyish imkoniyatlarini ko'rib chiqadi.

Kalit so'zlar: o'zbek tili, internet aloqasi, ijtimoiy tarmoqlar, tilshunoslik, raqamli texnologiya, til o'zgarishi, onlayn diskurs, lingvistik tahlil.

Abstract: This article explores the impact of the internet and social media on the Uzbek language and communication culture. It examines the emergence of "internet communication language" and its characteristics, including the use of abbreviations, emojis, simplified sentence structures, and the influence of other languages. The study analyzes the linguistic consequences of these changes, considering both the potential risks of language simplification and the opportunities for language enrichment.

Keywords: Uzbek language, internet communication, social media, linguistics, digital technology, language change, online discourse, linguistic analysis.

Аннотация. Эта статья исследует влияние интернета и социальных сетей на узбекский язык и культуру общения. В ней рассматривается появление «языка интернет-коммуникации» и его характеристики, включая использование аббревиатур, эмодзи, упрощенных структур предложений и влияние других языков. Исследование анализирует лексические последствия этих изменений, учитывая как потенциальные риски упрощения языка, так и возможности его обогащения.

Ключевые слова: узбекский язык, интернет-коммуникация, социальные сети, лингвистика, цифровые технологии, изменение языка, онлайн-дискурс, лексический анализ.

Ushbu globallashuv davrida internet kommunikatsiyasini shubhasiz zamon obrazi sifatida talqin qilishimiz mumkin. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev har qanday soha raqamli texnologiyalar bilan hamohang rivojlanishi lozimligi ta'kidlaganlaridek [1, 2b.], jamiyatning barcha tarmoqlari qatori o'zbek tilshunosligi ham texnologiya taraqqiyoti ta'siriga uchrayotgani guvoh bo'lishimiz mumkin. Ko'plab tilshunos olimlar internet qamrovining kengayib borishi natijasida tilshunoslikda og'zaki va yozma muloqot shakllari bilan bir qatorda elektron kommunikatsiyaning yuzaga kelganini e'tirof etishmoqda [2, 1b.].

Muloqotning yozma shaklida aksariyat hollarda kitobiy elementlar va standart til tuzilmalari qo'llaniladi. Jumla ichida so'zlar tartibi aniq belgilangan bo'ladi. Inversiya yozma tilning xususiyati emasligi sababli ba'zi hollarda, masalan rasmiy uslubda, u hatto qo'llanmasligi ham mumkin. Og'zaki til ham adabiy normalarga muvofiq keladi, lekin ayrim hollarda normadan chetlashishlar kuzatiladi, chunki til va nutq (so'zlash) o'rtasidagi farq umumiylik va individuallikda bo'lib, og'zaki til individuallik bilan xarakterlanadi [3, 41b.]. Yozma va og'zaki til o'rtasida asosiy farqlar bo'lsa-da, ularni mutlaqo taqqoslash mumkin emas. Har ikkisi — og'zaki va yozma adabiy til — hamisha o'zaro ta'sirda bo'lib, bir-birini to'ldiradi [4, 2-4bb.].

Internet maydoni — ko'p qirrali, ko'p funktsiyali kommunikatsiya muhiti bo'lib, bir qator o'ziga xos xususiyatlarga ega. Davlatimiz rahbari ta'kidlaganidek internet imkoniyatlaridan to'liq foydalanib, o'zbek tilini keng targ'ib etish bo'yicha ishlarimizni kuchaytirishimiz lozimligi zamon talabidir [5, 6b.]. Internet tarmog'i o'zbek tilidan

foydalanishning yangi sohasi sifatida tez sur'atda kengaymoqda. Statistika agentligi ma'lumotlariga ko'ra, 2025-yil boshida O'zbekistonda internetdan foydalanuvchilar soni 32,7 millionni tashkil etgan bo'lib, bu esa onlayn qamrovning 89,0 foizga tengligini ko'rsatadi. 2025-yil yanvar oyida O'zbekistonda 11,7 million ijtimoiy tarmoqlar foydalanuvchi identifikatori mavjud bo'lib, bu umumiy aholining 31,7 foiziga teng edi [6, 1b.]. Ushbu raqamlar ijtimoiy tarmoqlarda o'zbek tilidan foydalanish ko'lami ortib borayotganini ko'rsatadi. Tarmoq tilida adabiy til qoidalariga zidliklar, suhbat madaniyatidagi kamchiliklar va boshqa til elementlarining ustunlik qilishi kuzatiladi, bu esa til madaniyatining yo'qolishiga olib keladigan holatlardir. Biroq, ijtimoiy tarmoq tili o'zining aniq xususiyatlari bilan belgilangan maxsus kommunikativ muhitda muayyan muloqot ehtiyojini qondirish uchun qo'llaniladigan funksional sohadir.

Raqamli texnologiya taraqqiyoti onlayn va oflayn makonning asta-sekinlik bilan integratsiyalashuviga olib kelmoqda. Endilikda ijtimoiy tarmoq foydalanuvchilarining roli ham boshqalar qarorlariga ta'sir qilish va oflayn makonda ijtimoiy-siyosiy harakatga undovchi kuch sifatida namoyon bo'lmoqda [7, 56]. Turli shaffoflik darajasiga ega tarmoqlarda yuzaga keladigan diskursiv maydonlar tilshunoslikning yangi tarmoqlari yuzaga kelganini anglatadi. Lingvistik tadqiqotlardagi innovatsion yondashuv - bu lingvo-diskursiv tahlil, tarmoq tahlili va folksonomiya tahlilini o'z ichiga olgan tarmoqli lingvistik ma'lumotlarning murakkab metodologiyasidir.

Lingvo-diskursiv tahlil - bu kontent tahlili va diskursiv tahlilni o'z ichiga olgan murakkab lingvistik tadqiqot usulidir.

1. Diskurs tahlil - lingvistik ma'lumotlar va ularning ijtimoiy kontekst bilan aloqalarini tahlil qilishda qo'llanadi. Ushbu tahlil turli fanlararo nazariyalarga asoslanadi va tahlil qilinadigan hodisalarning mazmuni, tarkibiy qismlari va funksiyalari haqida tasavvurimizni kengaytiradi.

2. Kontent tahlili - tarmoq ma'lumotlarining aniqlangan miqdoriy xarakteristikallari onlayn diskurslarning ma'nosining sifat jihatlari, shu jumladan yashirin g'oyalar haqida xulosa chiqarish imkonini beradi.

3. Tarmoq tahlili - tarmoq jamoalarini va tarmoq jamoasidagi jarayonlarni miqyosdan holi tarmoqlar sifatida tavsiflash uchun ishlatiladi. Ushbu yondashuv tarmoq ichidagi munosabatlarning qaytariluvchan tabiati tufayli yuzaga keladigan ijtimoiy tuzilmalarni tahlil qilish va tavsiflash imkonini beradi [8, 62b.]. Tarmoq tahlili folksonomiya tahlilini o'z ichiga oladi.

Folksonomiya tahlili yoki teglar va xeshteglarni tahlil qilish - bu internet foydalanuvchilari tomonidan turli onlayn diskursiv maydonlarda yaratilgan, tarqatilgan va iste'mol qilingan lingvistik namunalarni ixtiyoriy ravishda tanlangan teglar, teglar va xeshteglar orqali guruhlariga tasniflash amaliyotini tahlil qilish uchun ishlatiladigan usuldir [9, 7b.].

Ushbu tahlillarga asosan aytishimiz mumkinki, Bu aloqa shakli o'zbekistonliklar uchun ham keng imkoniyatlar yaratib, global dunyo bilan yaqinlashish, ma'lumot olish, biznes yuritish va o'zaro muloqot qilishda muhim rol o'ynamoqda. Ammo, har qanday texnologiya kabi, internet kommunikatsiyasining ham o'ziga xos afzallik va kamchiliklari, shuningdek, uzoq muddatli ta'siri mavjud. Bugungi kunda interten aloqa tili (internet communication language) deb ataladigan yangi bir hodisa yuzaga keldi. Bu til qisqartmalar va akronimlardan foydalanish, emojilar, stikerlar va GIF'lar orqali his-tuyg'ularni ifodalash, so'z o'yinlari va jargonlar, boshqa tildan o'zlashgan so'zlar va iboralar singari bir qator xususiyatlarga ega bo'lib, tilshunoslikda qiziqish uyg'otmoqda.

Bir tomondan, ayrim tilshunoslar fikriga ko'ra, grammatik gap tuzilmalarini qisqartirish yoki buzib qo'llash, tilning soddalashuviga va buzilishiga olib keladi. Natijada o'sib kelayotgan yosh avlod bu o'zgarishlarni normal holat sifatida qabul qilishlari mumkin. Biroq yangi so'zlar va iboralarning paydo bo'lishi tilning boyishiga yordam beradi va bu o'z navbatida tilning o'zgaruvchanligi va moslashuvchanligini ta'minlaydi [10, 3b.].

Xulosa qilib aytganda, internet va ijtimoiy tarmoqlar o'zbek tilida muloqot qilish uslubini tubdan o'zgartirdi. "Internet aloqa tili" paydo bo'lib, qisqartmalar, emojilar va sodda gaplar keng qo'llanila boshladi. Bu holat tilning soddalashuviga olib kelishi mumkin, ammo yangi so'zlar va iboralar tilni boyitadi. Qisqa gaplar va tinish belgilari kam ishlatilishi bilan birga, foydalaniladigan vizual ifodalar tilning kommunikativ imkoniyatlarini orttiradi. Bularning barchasi yosh avlod uchun yangi tilshunoslik paradigmasini ishlab chiqishni talab qiladi, bu esa internet asosida tarqatilayotgan muloqot usullari borasida olib borilishi kerak bo'lgan bir qancha ishlar mavjudligidan dalolatdir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. <https://www.gazeta.uz/oz/2023/12/20/it/>
2. Goroshko, E. I. (2007, January 1). Internet linguistics: The formation of a disciplinary paradigm. CORE. <https://core.ac.uk/>
3. Мўминов С.М. Ўзбек мулоқот хулқининг ижтимоий-лисоний хусусиятлари: Филол. фан. док-ри. ... дис. автореф. – Тошкент, 2000. – Б.41 .
4. Rahmatdildaevna Kurmanbekova, Z. , Sarekenova, K. Kurmangalikyzy , Oner, M. , Turarbekovich Malikov, K. and Sagatovna Shokabayeva, S. (2023). A Linguistic Analysis of Social Network Communication. International Journal of Society, Culture & Language, 11(1), 119-132. doi: 10.22034/ijscsl.2023.1972010.2824
5. www.president.uz .Prezident Shavkat Mirziyoyevning o'zbek tiliga davlat tili maqomi berilganining o'ttiz yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqi
6. <https://datareportal.com/reports/digital-2025-uzbekistan>
7. Masías, V. H., Hecking, T., & Hoppe, H. U. (2018). Exploring the Relationship Between Social Networking Site Usage and Participation in Protest Activities. Frontiers in Applied Mathematics and Statistics, 4(56). <https://doi.org/10.3389/fams.2018.00056>
8. Scott, J. (2017). Social Network Analysis. SAGE Publications Ltd.
9. Zappavigna, M. (2018). Searchable Talk: Hashtags and Social Media Metadiscourse. Sydney: Bloomsbury Publishing Plc.
10. Rustamova Diyora. (2022). TIL VA INTERNET. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 1(4), 533–542. Retrieved from <https://2ndsun.uz/index.php/yt/article/view/3>